

Program

USPOSABLJANJE ZA ŽIVLJENJSKO USPEŠNOST RAZGIBAJMO ŽIVLJENJE Z UČENJEM (predlog)

Ljubljana, december 2007

Besedilo programa je bilo sprejeto na 00. seji Strokovnega sveta Republike Slovenije za izobraževanje odraslih, ki je bila .. .. 2008. Program je oblikovan na Andragoškem centru Slovenije.

Vsaka uporaba besedila programa ali posameznih delov besedila je dovoljena le z vednostjo in s pisnim soglasjem sestavljalcev programa.

KAZALO

KAZALO	3
1. SPLOŠNI DEL	4
1.1 IME PROGRAMA.....	4
1.2 UTEMELJENOST	4
1.3 CILJNA SKUPINA.....	5
1.4 CILJI IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA.....	6
1.5 TRAJANJE PROGRAMA.....	7
1.6 POGOJI ZA VPIS, NAPREDOVANJE IN DOKONČANJE PROGRAMA.....	7
2. POSEBNI DEL	9
2.1 ORGANIZACIJA IZOBRAŽEVANJA.....	9
2.2 Kataloga znanj in spretnosti	10
2.2.1 Standardi znanja	10
2.2.2 Vsebine programa	16
2.2.3 DIDAKTIČNO-METODIČNA NAVODILA ZA IZPELJAVO PROGRAMA.....	19
2.2.4 UČNO GRADIVO	23
2.2.5 POSEBNO ZNANJE IZVAJALCEV PROGRAMA.....	24
2.3 JAVNA VELJAVNOST ZNANJA.....	24
2.4 SESTAVLJAVCI PROGRAMA	24

1. SPLOŠNI DEL

1.1 IME PROGRAMA

Ime izobraževalnega programa je **Usposabljanje za življenjsko uspešnost – Razgibajmo življenje z učenjem.**

1.2 UTEMELJENOST

Potrebo po programu utemeljujemo takole:

1. Staranje družbe oziroma dolgoživost je s strani izobraževalnih in socialnih politik pogosto prezrto dejstvo. Staranje prebivalstva se praviloma najbolj kaže v spremenjenih razmerjih med starostnimi skupinami. Staranje prebivalstva je proces, ki že poteka in se bo po demografskih projekcijah v prihodnjih letih še intenziviral. Po demografskih projekcijah za Slovenijo do leta 2050 in projekcijah starostne strukture, se bo delež prebivalstva, ki je starejši od 65 let, do leta 2050 podvojil. (Vir: SURS). Gospodarski, tehnološki in družbeni razvoj slovenske družbe bo v prihodnjih desetletjih narekoval povečevanje stopnje delovne aktivnosti zlasti med starejšimi delovno sposobnimi prebivalci in ohranjanje znanja, spretnosti in kompetenc za potrebe trga dela.
2. Ugotovitve mednarodne raziskave o pismenosti odraslih v Sloveniji kažejo, da zelo zaostajamo za drugimi razvitimi državami v Evropi in drugje v svetu, predvsem po znanju in spretnostih starejših odraslih. 77 odstotkov odraslih med 16. in 65. letom ne dosega ravni pismenosti, ki je potrebna za primerno vključevanje v sodobno družbo, zaznamovano z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo. Podrobnejša analiza podatkov mednarodne raziskave pismenosti starejših odraslih v Sloveniji nad 50 let v primerjavi z ostalo populacijo, kažejo bistveno slabše dosežke v pismenosti: (Vir: Raziskava pismenosti odraslih, ACS 2000).
3. Umik iz aktivnega delovnega življenja spremlja razpad socialnih mrež iz delovnega in skupnostnega okolja. Te socialne mreže nadomestijo mreže socialne opore ali osebne mreže, ki nudijo posamezniku različne vrste neformalne pomoči in opore. Socialne mreže so ne le oblika socialne vključenosti starejših odraslih, odrasli v teh omrežjih vzdržujejo aktivnost in usposobljenost za obvladovanje življenjskih

dogodkov in za življenje v skupnosti. Pri starejši odraslih, praviloma z manj leti šolanja, zaradi razpada socialnih mrež ne vzdržujejo potrebnega znanja in spretnosti, kar jim zmanjšuje možnosti enakovrednega vključevanja v okolje. Prav tako je prisotno pozabljanje že naučenih znanj in spretnosti. Zato potrebujejo razvoj in utrjevanje znanj ter spretnosti in usposabljanje za transfer v praktično življenje. Izobraževalna aktivnost starostnikov se v zadnjih letih vse bolj uveljavlja in pojavlja v funkciji širjenja socialnih mrež (Vir: Jelenc Kraševc in Kump, 2006).

4. Podatki o udeležbi odraslih v izobraževanju v Sloveniji kažejo, da se odrasli s starostjo vse manj izobražujejo. Ocena obstoječih možnosti izobraževanja starejših odraslih je optimistična in spodbudna, saj se je v zadnjih 15 letih zelo povečala ponudba izobraževalnih programov posebej oblikovanih za starejše odrasle, kar je omogočilo večjo dostopnost, vendarle pa se delež dejavnih odraslih v izobraževanju po 60 letu bistveno ne izboljšuje; delež aktivnih starejših odraslih v izobraževanju je okoli 15%, medtem ko je v populaciji preko 30%. (Vir: ACS, Poročilo o udeležbi odraslih v izobraževanju, 2005). Iz tega lahko sklepamo, da na odločitev odraslih za izobraževanje poleg drugih dejavnikov, vpliva tudi obstoječa ponudba izobraževanja, ki še vedno ni ustrezna – bodisi da s svojimi vsebinam pa tudi organiziranostjo ne pritegne zadostnega števila starejših odraslih bodisi da se ne odziva dovolj na izražene in predvidene potrebe starejših odraslih. V obstoječi izobraževalni ponudbi ni najti posebnih izobraževalnih programov za razvoj pismenosti in temeljnih spretnosti starejših odraslih.

1.3 CILJNA SKUPINA

Starejši odrasli, praviloma upokojeni in neaktivni na trgu dela, ki si želijo pridobiti znanje in usposobljenost za aktivno in uspešno urejanje svojega življenja in sodelovati v življenju skupnosti ter v preteklosti niso imeli dovolj priložnosti za izobraževanje.

Pri udeležencih lahko pričakujemo naslednje značilnosti v učni situaciji:

- šibko splošno poučenost, slabe izkušnje s šolanjem,

- pomanjkljive spretnosti v komunikaciji, iskanju in izbiri informacij in na splošno pri dejavnem vključevanju v širšo družbeno skupnost,
- težave pri vključevanju v okolje in manjšo iznajdljivost v vsakdanjih situacijah.

Pri udeležencih s psihosocialnega vidika lahko pričakujemo še:

- slab gmotni položaj,
- neugodne psihosocialne učinke izključenosti iz delovnega okolja (npr. depresivnost),
- pomanjkljivo obveščenost o možnostih za izobraževanje in aktivnost v skupnosti,
- pomanjkljivo osveščenost o kakovostnem preživljanju prostega časa v okolju.

1.4 CILJI IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA

Cilj programa je obnavljanje in pridobivanje temeljnega znanja in spretnosti, kar bi udeležencem omogočalo lažje obvladovanje situacij v vsakdanjem življenju, večjo samostojnost in odgovornost v življenju, vključevanje v različne družbene dejavnosti in dvig samozavesti ter tudi dvig kakovosti življenja.

Starejši odrasli prek aktivnih oblik (socialnega) učenja v programu pridobivajo temeljno znanje in kompetence (temeljno znanje in spretnosti, učne veščine, socialne spretnosti, IKT, aktivno državljanstvo) za kakovostno in aktivno življenje in za vzpostavljanje in vzdrževanje nujno potrebnih socialnih mrež v življenjskem okolju. Starejše se v teku programa vzpodbujajo, da identificirajo socialne mreže za osebno oporo (družina, prijateljske mreže) in mreže za skupnostno podporo. V programu odrasli razkrivajo možnosti za razvoj in udeležanje osebnih interesov in talentov za bogatitev lastnega življenja in življenja skupnosti.

Odrasli si izboljšajo temeljno znanje in usposobljenost in vzpostavijo tiste socialne mreže, ki jim omogočajo aktivno in uspešno staranje ter sodelovanje v življenju skupnosti.

Cilji posameznih področij programa so:

Temeljno znanje in spretnosti:

- obnavljanje in pridobivanje temeljnih spretnosti, povezanih s pismenostjo,
- dopolnjevanje temeljnega znanja in splošne poučenosti,
- usposabljanje za iskanje, izbiro in rabo informacij,

- temeljno računalniško opismenjevanje in usposabljanje za uporabo informacijske tehnologije.

Socialne spretnosti:

- obvladovanje običajnih socialnih situacij,
- obvladovanje socialnih odnosov v skupini za potrebe vsakdanjega življenja,
- obvladovanje načinov za izražanje kritike in pohvale,
- obvladovanje pravil za reševanje sporov in za pogajanja med člani skupine.

Vseživljenjsko učenje:

- pridobivanje učnih tehnik, potrebnih za lastno izobraževanje,
- motiviranje za izobraževanje,
- sprejemanje načel vseživljenjskosti učenja,
- sprejemanje učenja kot poti do boljše kakovosti življenja.

Aktivno državljanstvo:

- spoznavanje vlog odraslega v ožjem in širšem okolju, njegovih pravic in obveznosti z vidika posameznikovih potreb in omejitev,
- ugotavljanje lastnih vrednot in sprejemanje drugačnosti,
- poznavanje temeljnih načel demokratičnih medčloveških odnosov in dejavno vključevanje v skupnost.

1.5 TRAJANJE PROGRAMA

Program traja 120 ur.

1.6 POGOJI ZA VPIS, NAPREDOVANJE IN DOKONČANJE PROGRAMA

VPIS

Pogojev za vpis ni.

NAPREDOVANJE

Pogojev za napredovanje ni.

DOKONČANJE PROGRAMA

Pogoji za dokončanje programa so:

- aktivno sodelovanje pri načrtovanju in izpeljavi programa,
- napredovanje po individualnem izobraževalnem načrtu,
- 80-odstotna udeležba pri organiziranem izobraževanju.

2. POSEBNI DEL

2.1 ORGANIZACIJA IZOBRAŽEVANJA

Izobraževanje izvajajo izključno izobraževalne organizacije za odrasle, saj bo na ta način zagotovljeno vključevanje udeležencev, tudi oseb s posebnimi potrebami, v socialno okolje.

Organizacija, ki izpeljuje program, lahko v skladu s programom porazdeli celotno vsoto ur glede na potrebe učne skupine in posameznika, učno obliko in druge okoliščine, v katerih poteka izobraževanje. Praviloma se program izvede v krajših sklopih, enkrat tedensko, v trajanju 4 do 5 mesecev. Izobraževanje poteka po vnaprej določenem načrtu, na primer enkrat na teden po štiri ure hkrati, dalj časa – nekaj mesecev – v obsegu učnih ur, kot jih določa program. Tečajno obliko lahko kombiniramo s samostojnim učenjem ali učenjem ob konzultacijah, ki je namenjeno utrjevanju in poglobljanju pridobljenega znanja in spretnosti.

Priporočeno število udeležencev je do 12, odvisno od sestave (homogenosti) skupine.

Izobraževanje izvajata dva učitelja istočasno, ki sta se usposobila v programu TU za izvajanje programa.

Projektno delo

Temeljna značilnost projektne dela je, da je program izpeljan po vsebinsko smiselno razmejenih sklopih, ki predstavljajo celoto. Posamezna srečanja predstavljajo zaokrožene teme ali področja, ki poudarijo posamezne vsebine programa. Ne glede na to, kako bo projekt oblikovan, je pomembno, da se v njem združujejo vse prvine didaktičnih načel, ki jih predvideva program. Ob tem naj posebej opozorimo na načelo integriranosti učnih vsebin. Posamezni projekti se med seboj lahko razlikujejo po stopnji zahtevnosti.

Glede na ciljno skupino, ki ji je program namenjen, se lahko uporabljajo tudi individualne oblike poučevanja, v celoti prilagojene prejšnjemu znanju, potrebam in interesom udeležencev.

2.2 Kataloga znanj in spretnosti

2.2.1 Standardi znanja

V izobraževalnem programu za razvoj pismenosti starejših se ohranja koncept programov UŽU, ki temelji na sodobnem razumevanju pismenosti: ta vključuje temeljne spretnosti (branje, pisanje, računanje, delo z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo), socialne spretnosti (komunikacija, demokratično odločanje, medosebni odnosi), zamisel vseživljenjskega učenja (identificirati, razumeti in ponotranjiti potrebo po nenehnem učenju, z namenom slediti razvoju družbe) in načela aktivnega državljanstva (poznati pravice in dolžnosti posameznika v vlogi državljana, potrošnika, uporabnika zdravstvenih storitev itn.). Kot pismenost evropski dokumenti označujejo temeljne *in* nove temeljne spretnosti (Memorandum o vseživljenjskem učenju, 2001), imenovane tudi generične ali ključne kompetence (Priporočilo Evropskega parlamenta in sveta, 2006). Jedro programa torej predstavljajo standardi znanja na štirih področjih:

- temeljne spretnosti,
- socialne spretnosti,
- vseživljenjsko učenje,
- aktivno državljanstvo.

Standardi znanja se nadalje delijo na splošne in posebne standarde znanja. Splošni standardi znanja so enotni za vse odrasle, vključene v programe UŽU. Posebni standardi znanja so tisti, ki naj bi jih poleg splošnih standardov obvladovali starejši odrasli v skladu s svojimi potrebami in zmožnostmi.

SPLOŠNI STANDARDI ZNANJA	POSEBNI STANDARDI ZNANJA
Temeljno znanje in spretnosti	Temeljno znanje in spretnosti
<p>Govorne spretnosti</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - se znajo predstaviti, - znajo oblikovati preprosta navodila, - znajo jasno oblikovati vprašanja in podajati informacije v osebni stiku in po telefonu, - znajo pripovedovati o vsakdanjih dogodkih, poročati o svojih izkušnjah in doživetjih, opisati želje, upanje in cilje, podati kratka pojasnila, utemeljitve, izraziti svoja čustva, mnenje. 	<p>Govorne spretnosti</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - znajo strukturirati pripovedovanje o nekem osebnem dogodku iz preteklosti ali sedanjosti ter odgovarjati na postavljena vprašanja, - znajo s svojimi besedami obnoviti izbrano besedilo, - znajo predstaviti lastne interese, prostočasne dejavnosti, svoje socialne vloge, - znajo poslušati.
<p>Bralne spretnosti</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - znajo brati različne vrste poljudnih besedil, dokumentov, obrazcev, zemljevidov, - berejo z razumevanjem – razumejo krajša besedila: vesti, nasvete, pisma, ocene, obvestila, krajše članke, reportaže, - v besedilih razumejo temeljne informacije in znajo povzeti njihovo vsebino, - povezujejo informacije iz besedila s svojim znanjem, - znajo slediti preprostim zapisanim navodilom. 	<p>Bralne spretnosti</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - berejo različne vrste manj zahtevnega gradiva (časopis, revija), - razvijejo bralne navade kot sredstvo za učenje, ohranjanje mentalne kondicije in aktivno preživljanje prostega časa, - razberejo bistvo v besedilu, razlikujejo bistvo sporočila od manj pomembnih podatkov,, - razumejo napisana opozorila, vabila, simbole, še posebej nove in manj poznane oznake (v prometu, na živilih, oblačilih, čistilih, aparatih, življenjskem okolju) .

<p>Pisne spretnosti</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upoštevajo pravopisna in slovnična pravila pisnega jezika, - znajo sestaviti in nasloviti pismo, voščilnico, prošnjo, pritožbo, - znajo opisovati vsakdanje dogodke, poročati o svojih izkušnjah in doživetjih, opisati želje, upanje in cilje, načrtovati, napisati kratka pojasnila, utemeljitve, izraziti svoja čustva, mnenje, - znajo izpolniti splošno položnico, obrazec za dvig in polog gotovine, obrazec za dohodnino, obrazec za priporočeno pošto in povratno pošto, evropsko poročilo o prometni nesreči, obrazce za pridobitev osebnih dokumentov (potni list, osebna izkaznica). 	<p>Pisne spretnosti</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - znajo napisati obnovo prebranega besedila, - znajo napisati kratko besedilo na temo iz svojega osebnega in družinskega življenja (v smislu arhiviranja življenjskih dogodkov, opisa poteka bolezni, razvoja drugih dogodkov), - pisno znajo podati informacije, opisati in razložiti posamezne pojave, pripovedno opisati nek dogodek, - znajo sestaviti življenjepisa, prijavo za zaposlitev, prošnjo za pridobitev socialne pomoči in drugih socialnih in zdravstvenih transferjev, - znajo napisati prijavo, objavo časopisa, TV ipd. - znajo sestaviti pritožbo, oglas.
<p>Računske spretnosti</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uporabljajo osnovne računske operacije (seštevanje, odštevanje, množenje in deljenje), - rešujejo probleme iz vsakdanjega življenja, ki zahtevajo uporabo osnovnih računskih operacij ali matematičnih načel, - razumejo, razložijo in uporabljajo slikovno ali simbolno izražene količinske podatke. 	<p>Računske spretnosti</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - znajo uporabljati odstotke, ulomke, decimalke, - obvladajo osnovne merske pojme, enote in razmerja med njimi (dolžina, višina, širina, teža, prostornina), - obvladajo in razumejo osnovne geometrijske pojme (ploščina, prostornina) in izračunajo enostavnejše probleme, povezane z njimi, - znajo s sklepanjem reševati probleme iz vsakdanjega življenja (varčevanje, nakupi ...), - razumejo pogoje varčevanja in zavarovanja na bankah in hranilnicah.

<p>Raba informacijske tehnologije</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - obvladajo avtomate v svojem okolju (bankomat, avtomat zdravstvenega zavarovanja), - obvladajo rabo žepnega računalnika (kalkulatorja), - obvladajo uporabo mobilnega telefona, - poznajo temeljno delovanje osebnih računalnikov, - poznajo možnosti za dostop do interneta in bistvene poti za iskanje informacij, - poznajo prednosti in nevarnosti uporabe interneta. 	<p>Raba informacijske tehnologije</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - za svoje potrebe obvladajo temeljno rabo urejevalnika besedila, - znajo uporabljati elektronsko pošto, - obvladajo iskanje in izbiranje informacij za učne in druge potrebe z uporabo interneta, - rešujejo probleme s pomočjo IKT, postanejo aktivni uporabniki storitev e- uprave.
<p>Splošna poučenost</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poznajo in razumejo temeljne naravoslovne zakonitosti in načela v okoliščinah vsakdanjega življenja, - poznajo infrastrukturno urejenost domačega kraja in širšega okolja in se v njem orientirajo (raba zemljevida, načrtov), - poznajo temeljno delovanje telesa in zdrave življenjske navade, - poznajo temeljna načela pri skrbi za okolje glede na ravnanje posameznika in različnih organizacij. 	<p>Splošna poučenost</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poznajo temeljna načela o organizaciji in poslovanju, ki zadevajo njihovo življenjsko okolje, - se seznanijo s kulturnimi ustanovami v svojem okolju.
<p>Socialne spretnosti</p>	<p>Socialne spretnosti</p>

<p>Komunikacija</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - se znajo predstaviti v novem okolju, - obvladajo navadne socialne spretnosti: pozdrav, prijava, zahvala, opravičilo, voščilo itd., - poznajo načine izražanja kritike in pohvale, - če ne razumejo, znajo sogovornika prositi za ponovitev ali pojasnilo, - znajo postavljati vprašanja. 	<p>Komunikacija</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - se znajo ravnati po načelih delovanja skupine, , - znajo aktivno delovati v osebnih in skupnostnih mrežah, - znajo predstaviti svojo delovno kariero ali pot učenja ter usposobljenost.
<p>Medčloveški odnosi</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - znajo navezati spoštljive in prijateljske stike s člani skupine, - znajo navezati ustrezne odnose v formalnih položajih, - poznajo temeljna pravila reševanja sporov in pogajanja med člani, - se ustrezno odzivajo na sogovornikove potrebe, želje, namene, - razvijajo pravila lepega vedenja, - obvladajo tehniko aktivnega poslušanja in jaz sporočil. 	<p>Medčloveški odnosi</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - se znajo aktivno vključiti v učno skupino in pripomoči k doseganju skupno dogovorjenega cilja, - razvijajo sodelovalno učenje, - se znajo odzivati v posebnih socialnih situacijah (izrekanje čestitk, sožalja, ipd.).
<p>Vseživljenjsko učenje</p>	<p>Vseživljenjsko učenje</p>
<p>Odgovornost za lastno učenje in napredovanje</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poznajo temeljne značilnosti učnega procesa, - poznajo različne dostope in vire informacij v svojem okolju, - razvijajo navade in spretnosti za vseživljenjsko učenje: uporabo slovarjev, leksikonov in drugih virov znanja za pridobivanje novega znanja in pojasnjevanje neznanih informacij. 	<p>Odgovornost za lastno učenje in napredovanje</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - znajo oceniti ovire in spodbude v dosedanji izobraževalni poti, na tej podlagi oblikujejo in sodelujejo pri načrtovanju izobraževalnih ciljev, - znajo spremljati svoje napredovanje, in če je potrebno, spremeniti strategijo, da bi dosegli cilje.

Aktivno državljanstvo	Aktivno državljanstvo
<p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poznajo temeljne človekove pravice in pravice učenca, delavca in državljana ter načine za njihovo uveljavljanje, - poznajo temeljna načela demokratičnih medčloveških odnosov, - znajo opredeliti svoje socialne vloge, - znajo opredeliti nekatere svoje življenjske vrednote. 	<p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poznajo pravice starejših in neaktivnih odraslih ter načine za njihovo uveljavljanje, - so dejavni v osebnih še posebej pa v skupnostnih socialnih mrežah, - poznajo svoje pravice in dolžnosti v različnih življenjskih situacijah, - razvijajo veščine samozagovorništva, - poznajo združenja, ki zagovarjajo interese udeležencev.

2.2.2 Vsebine programa

Program za razvoj pismenosti starejših ima, tako kot programi UŽU, odprt kurikulum, določeni so standardi znanj in spretnosti, ki naj bi jih udeleženci ob koncu programa dosegali. Učitelji lahko prilagajajo vsebine in izvedbo potrebam starejših udeležencev, skupaj izbirajo tiste vsebine, ki so zanje zanimive in uporabne ter preko njih dosegaajo standarde, določene v posameznem programu. Učenje poteka ob projektnem delu, saj to omogoča boljše pridobivanje znanja in s tem boljše pomnjenje. V izvedbo sta vključena dva učitelja hkrati, skupina pa je majhna do 16 starejših udeležencev. Glavni namen programa za razvoj kompetenc starejših je izboljšati temeljne spretnosti in usposobljenost, jim s tem zagotoviti večjo samostojnost v življenju ter jih spodbujati za nadaljnje učenje in izobraževanje.

Starejši udeleženci aktivno sodelujejo pri izbiri in izvedbi projektov in tako razvijajo temeljne in socialne spretnosti, pridobivajo učne veščine in sprejemajo zamisel vseživljenjskega učenja, se navajajo na delo z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo in spoznavajo načela aktivnega državljanstva. Ključnega pomena je, da so vsebine blizu trenutni življenjski situaciji udeležencev in so pomembne za njihov trenutni življenjski položaj.

Predstavljene vsebine programa priporočamo za izvedbo programa za starejše, učitelji pa bodo izbirali med priporočenimi, odvisno od značilnosti posameznih udeležencev. Vsebine so opredeljene kot skupne in posebne vsebine. Skupne vsebine so enotne za vse programe Usposabljanja za življenjsko uspešnost in predstavljajo temeljni obseg za uresničevanje zastavljenih standardov. Tudi pri obravnavanju skupnih vsebin je pomembno, da se izbirajo teme in področja, ki so blizu konkretni skupini udeležencev. Posebne vsebine so osrednje vsebine izobraževalnega programa in izhodišče za učiteljevo delo, saj so neposredno povezane s ciljno skupino starejših udeležencev. Izbrane so glede na življenjske okoliščine ciljne skupine, prilagojene udeležencem, da bi z njimi zadostili svojim potrebam po temeljnem znanju in spretnostih.

Skupne vsebine	Obseg
Osebna identiteta	- ime, priimek, naslov, telefon, - starost, datum in kraj rojstva, stan, osebni dokumenti, državljanstvo poreklo (narodnost), poklic, interesi, konjički, - videz, značaj, temperament, razpoloženja in čustvena stanja, počutje.
Družina in dom	- člani družine in odnosi med njimi,

	- prazniki in družinske navade.
Osebna razmerja	- odnosi med ljudmi (moški–ženske, formalni–neformalni ...), - prijateljstvo.
Prosti čas	- konjički, zabava, obiski različnih prireditev, obisk knjižnice, - kino, gledališče, koncerti, radio, televizija, - šport in rekreacija, ples, - počitnice, dopust.
Turizem	- države, dežele, mesta in znamenitosti, - orientacija, transport, namestitve, prenočevanje, - osebni dokumenti, prtljaga.
Telo in zdravje	- osebna higiena in kozmetika, - fizično in psihično počutje, bolezni, - zdravstveno zavarovanje, zdravstvene storitve, - prva pomoč.
Ekonomika	- nakupi, moda in oblačila, cene in razprodaje, reklame, - mere, uteži, denar, načini plačevanja, različne storitve.
Hrana in pijača	- jedi in pijače, obedi, obroki, recepti, - restavracije, jedilni listi, naročanje, - zdrava/nezdrava prehrana.
Javno življenje	- javni napisi, reklame, pošta, telefon, banka, šola, carina, promet, policija, prva pomoč, bolnišnica, servisi, razne informacije.
Kultura in družba	- vrste umetnosti, zgodovinske in druge zanimivosti, jezik, vera, prazniki, šege in navade, aktualni dogodki, življenjski standard.
Mediji	- radio, televizija, tisk, medmrežje.
Naravno okolje	- ure, deli dneva, meseci, letni časi, koledar, - vreme, podnebje, dežele in pokrajine, - rastline in živali, - poseganje v naravo, ekologija.

Posebne vsebine	Obseg
Socialne mreže	- osebne in skupnostne socialne mreže v moji življenjski bližini.
Socialna varnost	- dohodki, prejemki, stanovanje, premoženje, viri in načini preživljanja, - varna starost, - ustanove v okolju kjer živim.
Učenje za potrebe vsakdanjega življenja	- beleženje in pomnjenje življenjskih dogodkov, metode arhiviranja in pomnjenja, - informacijsko-komunikacijska tehnologija za potrebe vsakdanjega življenja (avtomat zdravstvenega zavarovanja, bankomat idr.),

	<ul style="list-style-type: none"> - spremljanje razpisov, pisanje prošenj za razne namene, - nakupi s popusti, - varno varčevanje za stare dni.
Aktivno preživljanje prostega časa	<ul style="list-style-type: none"> - kakovostno in aktivno preživljanje prostega časa v starosti za vse, potovanja in izleti, - nevarnosti in koristi športa v starosti, - delo v starosti, - učenje in izobraževanje v starosti, - kaj ponuja okolje, kjer živim.
Zdravje do starosti	<ul style="list-style-type: none"> - zdrava in zmerna hrana, - varčna prehrana, - gibanje v poznih letih, - zdravje za moške in zdravje za ženske, - kam po nasvet v okolju kjer živim.

2.2.3 DIDAKTIČNO-METODIČNA NAVODILA ZA IZPELJAVO PROGRAMA

Namen Usposabljanja za življenjsko uspešnost je povečanje samostojnosti in neodvisnosti udeležencev v različnih družbenih položajih, ki zahtevajo uporabo temeljnih spretnosti. V program se prostovoljno vključujejo udeleženci s primanjkljaji na področju temeljnih spretnosti. Vključevanje v program UŽU- Razgibajmo življenje z učenjem je mogoče:

- na lastno željo udeleženca, ko sam ugotovi, da ima nekatere primanjkljaje, ki ga ovirajo pri vključevanju v okolje,
- na predlog vodje izobraževanja ali učitelja, ko presodita, da primanjkljaji v temeljnih spretnostih udeležencu povzročajo težave,
- na predlog tretje osebe v soglasju z udeležencem.

V programu ne gre zgolj za prenašanje znanja ali urjenje spretnosti, temveč za priložnost posameznika, da v konkretnem položaju izkusi dejavno vlogo pri ustvarjanju znanja in uporabi temeljnih spretnosti. V učnem procesu udeleženec sam, z učiteljem, z drugimi udeleženci in z drugimi sodelujočimi premisli, ovrednoti in posploši izkušnjo, ki si jo je pridobil. Tako udeleženec poleg dejstev in vsebine ponotranji tudi načela, postopke in tehnike, ki jih uporablja kritično misleči, pa tudi vrednote, načine in postopke ustvarjalnega učenja.

Zato se z didaktičnega vidika pred učitelje, snovalce in ustvarjalce učnega gradiva, postavljajo drugačne – zahtevnejše naloge, kot jih navadno prevzemajo v transmisijskih modelih učenja. Učitelji so moderatorji v učnem procesu, ki s svojim vedenjem in delovanjem udeleženca spodbujajo in jim pomagajo, da so dejavni pri učenju. Bolj kot na podajanje učnih vsebin se osredotočajo na spremljanje in opazovanje udeleženčevega učenja. Pomagajo jim pri načrtovanju, spremljanju in vrednotenju učnih ciljev, učenja in učnih dosežkov. Učitelj pomaga udeležencu pri uporabi usvojenega znanja in spretnosti v različnih situacijah.

Temeljna učna načela so:

Na udeleženca osredinjen učni proces

Izhodišče za načrtovanje in samo učenje so udeleženčeve učne potrebe in interesi, izraženi v pogovoru in v drugih oblikah komunikacije. Upošteva se udeleženčevo znanje, sposobnosti, pripravljenost za učenje in zunanje okoliščine, v katerih se uči. Udeleženec ves čas sodeluje pri načrtovanju, izpeljevanju in vrednotenju učenja, naloga učitelja pa je, da mu pomaga razporediti, povezati, premisliti in ovrednotiti posamezne stopnje učenja. Pri tem se postavi v vlogo aktivnega poslušalca in opazovalca, ki z različnimi vprašanji pa tudi z napotki usmerja udeleženčevo premišljevanje in pozornost s problema in zahtev, ki jih ta postavlja pred udeleženca, na organizacijo in strukturo njegovega znanja in izkušenj, ki jih ima udeleženec z reševanjem podobnih problemov – ter spodbuja metakognitivne procese pri udeležencu, kot so: opazovanje in definiranje problema s svojimi besedami, razmišljanje o strategijah in načinih razrešitve problema, iskanje in uporaba virov (npr. čas), vrednotenje rešitve.

Povezanost učnih vsebin z življenjem udeležencev in načelo učiteljevega življenja v življenje in kulturo udeležencev

Za uresničevanje ciljev programa učitelji izbirajo vsebine, za katere je pomembno, da izhajajo iz vlog in življenjskih položajev, ki jih imajo udeleženci kot družinski člani, delavci in državljani. Iz njihovega okolja je mogoče izbirati vsebine, ki jih udeleženci zaradi poznavanja/bližine lažje umestijo med pridobljeno znanje in pri katerih prepoznajo praktično uporabnost naučenega.

To učiteljem omogoča, da poiščejo ustrezne življenjske primere, s katerimi se udeleženci lahko identificirajo ali jih prepoznajo kot resnične. Udeleženci spoznajo, da je učenje sredstvo za reševanje problemov, učenje dobi smisel. Učitelji morajo torej spoznati kulturo, vrednote, interese, potrebe in strukturo življenja, ki ga živijo udeleženci. Pri tem lahko uporabijo različne metode in tehnike, ki jim to omogočijo: npr. osebni pogovor z udeležencem, predstavitev udeležencev, kratka avtobiografija udeležencev, občasno sodelovanje drugih članov družine ali skupnosti, v kateri živi udeleženec, na srečanjih, prireditvah ali skupnih akcijah, seznanjanje z dediščino, ljudskim in umetnostnim izročilom kulture, ki ji pripada udeleženec, pridobivanje objektivnih podatkov o okolju in razmerah, v katerih živijo udeleženci, in podobno.

Tako delo omogoča učiteljem, da prepoznajo posamezne udeležence kot odrasle in celostne osebnosti in z njimi ustvarijo enakovreden in na humanističnih vrednotah zasnovan medosebni odnos, udeleženci pa se v programu osebno celostno izrazijo in delujejo kot odrasli, samostojni ljudje.

Načelo integrativnosti učnih vsebin, učnih metod in učnega gradiva

Ravnanje po tem načelu udeležencu omogoča, da spozna funkcijsko zvezo med posameznimi temeljnimi spretnostmi in jih celostno uporabi v različnih okoliščinah. Ustvari se tudi priložnost, da predmet in probleme, ki jih rešuje, opazuje z vidika različnih razlag in jih poskuša rešiti na različne načine. Tako si kritično izoblikuje svoj pogled na različne pojave, pa tudi svoje načine reševanja problemov in svoj slog učenja. Pri tem je posebno učinkovito projektno učenje, pri katerem si udeleženec ali skupina udeležencev izbere področje ali predmet učnega projekta, izdelava načrt, izvede in ovrednoti učenje ter opravljeno delo. Učitelji načelo uresničijo tako, da poleg poudarjenih vsebin, npr. uporabe osebnega računalnika, obravnavajo integralne probleme – npr. pisanje prošnje na računalnik in jih vzporedno ob problemih, povezanih z računalništvom, opozarjajo tudi na druge prvine pismenosti, npr. vsebinska, oblikovna in pravopisna korektnost prošnje. Pri tem lahko uporabljajo različne metode učenja, pri katerih udeleženci rešujejo probleme enkrat individualno, drugič v dvojicah ali majhnih skupinah, primerjajo različne posamezne in skupinske rešitve ter se ob tem naučijo predstavljati, zastopati in zagovarjati svoje mnenje, ob tem pozorno poslušati druge in se kritično odzivati. Spodbujanje komunikacije in interakcij med udeleženci pripomore k večji povezanosti skupine, spodbuja udeležence in jim daje dobre neposredne izkušnje s timskim delom.

Načelo individualizacije učenja

To načelo je zaradi specifičnosti ciljne skupine, ki ji je program namenjen še posebej pomembno.

Od učiteljev zahteva, da udeležencem pomagajo pri izdelavi osebnega učnega načrta, ki zajema opredelitev osebnih učnih ciljev, nalog in korakov, ki jih bo udeleženec opravil na poti do cilja, okvirno opredelitev časovnih rokov za izpeljavo posameznih učnih korakov ter oblik in časovnih intervalov preverjanja znanja in vrednotenja učnega procesa. Pri neposrednem stiku z udeleženci učitelji sodelujejo z udeležencem pri načrtovanju in vrednotenju napredovanja po učnem načrtu in pri morebitni modifikaciji učnega načrta. V tem dialogu učitelj poudarja predvsem napredovanje posameznika in usmerja njegovo pozornost na primerjavo njegovega znanja pred začetkom izobraževanja z novim znanjem in stopnjo neodvisnosti, ki jo je udeleženec že dosegel. Hkrati pa ga spodbuja k nadaljnjemu učenju in definiranju novih učnih ciljev. Pri vrednotenju napredka spodbuja udeleženca, naj sam izrazi svoje mnenje o napredovanju, učitelj pa to kasneje upošteva kot enakovreden element evalvacije. Tako postajajo udeleženci samostojnejši in odgovornejši za svoje učenje.

Načelo izbirnosti

To načelo zadeva predvsem možnost izbire učnih vsebin, ob katerih si udeleženci izboljšujejo svoje temeljne spretnosti. Načelo izbirnosti je najtesneje povezano z načelom življenjske bližine, saj predvideva, da poteka učenje ob vsebinah, ki jih izberejo udeleženci programa, ker so zanje zanimive in/ali so pomembne za njihovo življenje. Udeleženci lahko izbirajo med sicer predpisanimi učnimi vsebinami, ki pa so v programu ravno zaradi tega zelo široko in splošno opredeljene, npr. Družina in dom, Telo in zdravje, Ekonomika, Kultura in družba. Izbirnost je tako omogočena na eni strani med predpisanimi področji, na drugi pa tudi pri konkretizaciji učne vsebine ali izbiri problema in problemskega položaja. Učenje bo zasnovano na problemih, ki so za udeležence pomembni in aktualni tudi glede pridobivanja znanja in temeljnih spretnosti, ki so potrebni za uspešno reševanje problema.

Učenje v učnih projektih

Opisana načela se združujejo pri učenju v učnih projektih. V tem programu gre lahko za kratke učne projekte, ki jih skupina izpelje na enem ali dveh učnih srečanjih, lahko pa si že na začetku izbere učni projekt, ki ga bo uresničevala na vseh učnih srečanjih, tako da bo pri

posameznem učnem srečanju obravnavala eno od nalog, ki si jih bo zadala z učnim projektom. Pri projektnem učenju je pomembno, da si skupina izbere zanjo pomemben življenjski problem, in ga obravnava iz različnih zornih kotov. Pri tem mora biti učitelj pozoren predvsem na postavljanje učnih ciljev. Paziti mora, da so v njem obravnavane različne prvine pismenosti, vse temeljne spretnosti in da je upoštevana večina standardov. Projektno učenje udeležencem omogoča, da se povezujejo z različnimi posamezniki in inštitucijami v okolju, s katerimi lahko sodelujejo različno – npr. pri pridobivanju informacij o okolju, ali tako, da skupaj izpeljujejo katerega od projektov.

Program izvajata sočasno učitelj in specialni in rehabilitacijski pedagog/defektolog, od katerih eden opravlja vlogo učitelja koordinatorja. Oba učitelja izpeljujeta program v skladu z njegovimi standardi in v sodelovanju z izvajalsko organizacijo skrbita za pridobivanje udeležencev. V ta namen pripravljata ustrezne informacije, s programom seznanjata šole v svojem okolju ipd.

Učitelj koordinator je odgovoren za načrtovanje in kakovost izpeljave, izpeljavo usmerja strokovno in organizacijsko ter skrbi za sodelovanje z drugimi partnerji programa (financerji, zunanjimi evalvatorji, strokovnimi nosilci programa, predstavniki lokalne skupnosti, javnih občil itn.).

Priporočljivo je, da organizacija, ki izpeljuje program, zagotovi še sodelovanje učitelja – pomočnika, ki delo opravlja prostovoljno (brezplačno). Kot učitelji pomočniki sodelujejo študentje (lahko tudi za potrebe študijske prakse), dijaki zadnjih letnikov srednjih šol ali drugi prostovoljci (npr. upokojeni učitelji).

2.2.4 UČNO GRADIVO

Učno gradivo je lahko:

- vnaprej pripravljeno učno gradivo, ki ga pripravi učitelj sam,
- tiskano gradivo iz življenjskega okolja udeležencev (časniki, revije, reklame), ki je povezano z vsebinami in s standardi programa.

Učitelji sami izbirajo dodatno učno gradivo za uporabo pri izobraževanju.

Pri izbiri in izdelavi učnega gradiva je treba upoštevati naslednja merila:

- obsegati morajo v programu zajete vsebine,
- ustrezati morajo sodobnim didaktičnim načelom,
- didaktično in metodično morajo biti usklajena s temeljnimi cilji programa.

2.2.5 POSEBNO ZNANJE IZVAJALCEV PROGRAMA

Usposabljanje učiteljev v programih UŽU je sestavljeno iz Temeljnega usposabljanja za učitelje v programih UŽU in posebnega dela (dousposabljanja), ki usposablja učitelje za izvajanje določenega programa UŽU. Učitelj, ki je uspešno končal usposabljanje za učitelja v drugih programih UŽU, mora uspešno končati samo posebni del usposabljanja za učitelje v programu UŽU – Razgibajmo življenje z učenjem.

2.3 JAVNA VELJAVNOST ZNANJA

Listina, ki jo pridobijo udeleženci, je javno veljavna.

2.4 SESTAVLJAVCI PROGRAMA

Program UŽU – Razgibajmo življenje z učenjem so sestavili: Mag. Estera Možina, mag. Andreja Jelen Mernik, Marica Kamplet, Brigita Bratina in Cvetka Kavčič. Kot osnova je bil uporabljen program UŽU MK, ki sta ga sestavili dr. Livija Knaflič in mag. Lidija Kastelic.

